

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคปัจจุบันที่กระแสสังคม ค่านิยมและวัฒนธรรม รวมถึงสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทางสังคมของชาวโลกเปลี่ยนไปจากสมัยพุทธกาลอย่างมากมานั้น เป็นปัญหาว่าการปฏิบัติธรรมแบบใดจึงจะเหมาะสมกับชาวโลกในยุคโลกาภิวัตน์ แน่นอนว่าการปฏิบัติธรรมและการบรรลุธรรมในทางพระพุทธศาสนาไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา แต่เนื่องจากโลกได้เปลี่ยนไปทั้งด้านธรรมชาติและสังคม จึงทำให้บริบทของการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาต้องพลอยเปลี่ยนไปด้วย^๑ เช่น จากเดิมที่คนเข้าป่าหรือเข้าวัดเพื่อปฏิบัติธรรมเมื่อช่วงวัยสูงอายุ เสมือนเป็นการเตรียมตัวตายที่ถูกต้อง แต่ในปัจจุบันกลับไม่มีค่านิยมดังกล่าว หรือแม้แต่ในการดำเนินชีวิตประจำวันก็มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากด้วยข้อจำกัดในด้านต่างๆ จึงทำให้โอกาสในการปฏิบัติธรรมก็เป็นเรื่องยากสำหรับผู้สนใจเนื่องจากสภาพแวดล้อมต่างๆ ไม่เอื้ออำนวย แต่การมีทางออกด้วยการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานด้วยการใช้ปัญญาได้โดยที่ไม่ต้องมีการปฏิบัติเต็มรูปแบบย่อมสามารถช่วยทำให้การดำเนินชีวิตนั้นเป็นไปอย่างเข้าใจโลกและความจริงของชีวิตมากขึ้น โดยเฉพาะระบบการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ที่เป็นการเอาสติปัญญาเข้าไปตามดูตามสังเกต เข้าไปจดจ่อ เข้าไปใส่ใจต่อสภาวะลักษณะที่ปรากฏในขณะนั้นๆ ที่มีความแปรปรวนเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปตามเหตุปัจจัยทั้งการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ของรูปนามหรือของร่างกายของจิตใจ หรือของรูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ โดยมุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ซึ่งจะทำให้สามารถเห็นสภาวะของสรรพสิ่งตามความเป็นจริงและรู้แจ้งแทงตลอดในปรมัตถสัจจ คือ พระนิพพานในที่สุด^๒

แนวทางการสอนกรรมฐานในประเทศไทยนั้นมีวิธีปฏิบัติที่หลากหลาย ซึ่งมีทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน ทำให้ในปัจจุบันมีสำนักปฏิบัติธรรมจำนวนมากได้ใช้แนวทางการปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน ๔ เพราะเชื่อมั่นว่าเป็นแนวทางที่ถูกต้องเพื่อบรรลุนิพพานได้ และการศึกษาวิธีปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” จึงนับเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้สนใจซึ่งเป็นรูปแบบในการเข้าถึงธรรมโดยตรง ที่แสดงให้เห็นว่าท่ามกลางความวุ่นวายสับสนของโลกปัจจุบัน

^๑ วิปัสสนากัมมัฏฐานกับแนวทางการปฏิบัติแบบ “สุกขวิปัสส” ในยุคร่วมสมัย, (ออนไลน์), แหล่งข้อมูล: <https://jaojook.wordpress.com/2015/03/14/>. (สืบค้นเมื่อ ๒๖ ต.ค.๒๕๕๙)

^๒ วรเดช ปัญจระคะ, การเจริญสติด้วยวิปัสสนากรรมฐานในแนวสติปัฏฐาน ๔, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๙.

โอกาสในการบรรลุธรรมก็ยังเปิดให้กับผู้คน ในทุกสถานภาพ นั่นก็คือ การอาศัยวิธีการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานแบบไม่ต้องอาศัยกำลังสมาธิขั้นสูง เพราะเป็นวิธีที่ต้องการเข้าใจในหลักความเป็นไปของโลกและชีวิตตามกฎไตรลักษณ์ซึ่งเป็นแนวทางหรือกระบวนการใช้ปัญญาที่สามารถฝึกได้โดยเอาสติเข้าไปตั้งกำกับจิตตามทวารทั้ง ๖ เมื่อปฏิบัติได้ผลแก่กล้าแล้วจะทำให้สามารถตัดแค้นเชื่อมต่ออายตนะทั้ง ๖ คู่กันไม่ให้ติดต่อกันได้ โดยจะเห็นตามความเป็นจริงว่าเมื่อตากระทบรูปเห็นสักแต่ว่าเป็นแค่รูป ไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน บุคคล เรา เขา และไม่ทำให้ความรู้สึกนึกคิดปรุงแต่งที่ทำให้เกิดความพอใจหรือไม่พอใจเกิดขึ้น ดังนั้น รูปจะดับลงอยู่ ณ ตรงนั่นเอง ไม่ไหลเข้ามาสู่ภายในจิตได้ อกุศลกรรมทั้งหลายจะไม่ตามเข้ามาเป็นการใช้ปัญญาพิจารณาถึงกฎไตรลักษณ์ที่เป็นวิธีการฝึกจิตตนเองไม่ให้ประมาท ยอมรับความจริง เพื่อใช้เป็นหลักการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และใช้เป็นฐานในการทำวิปัสสนากัมมัฏฐานอย่างเข้มแข็งเพื่อบรรลุผลต่อไป

การปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ตามแนวอาจารย์แนบ มหานิรานนธ์ นับว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานที่สอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมของคนในยุคร่วมสมัยที่ว่า ผู้ปฏิบัติสามารถเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานโดยพิจารณาไตรลักษณ์โดยตรงซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ ซึ่งเป็นวิธีการฝึกใช้ปัญญาโดยตรงด้วยการตามดู ตามรู้ ตามกำหนดในลักษณะอาการต่างๆ ที่กำลังปรากฏขึ้นตามความเป็นจริงทั้งกายและใจ รวมถึงการพิจารณาว่าลักษณะอาการที่เกิดขึ้นนั้นมีลักษณะอาการปรากฏอย่างไร ด้วยการทำความเข้าใจแบบกาย (โยนิโสมนสิการ) ให้ดีถึงอาการเหล่านั้น แต่เนื่องจากผู้ปฏิบัติยังมีความไม่เข้าใจเกี่ยวกับหลักปฏิบัติมากนัก จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในหลักการและเหตุผลของการกำหนดรู้ในอาการต่างๆ ที่เกิดขึ้นรวมทั้งการรู้สภาวะการเกิดดับของ “รูป-นาม” ให้ถูกต้องมิฉะนั้นก็จะปฏิบัติไปอย่างผิดๆ เพราะอาจจะเกิดความหลงผิดได้ เช่น ในขณะที่ผู้ปฏิบัติกำลังยืน ก็รู้ชัดว่ากำลังยืน แต่ส่วนมากผู้ปฏิบัติจะนึกเอาเองคิดเอาเอง แล้วเข้าใจว่า การนึกเอา คิดเอา นั้นเป็นความรู้สึกตัว เมื่อเป็นเช่นนั้นปัญญาก็เกิดขึ้นไม่ได้ เมื่อปัญญาเกิดขึ้นไม่ได้ก็ไม่เรียกว่า วิปัสสนากวากาลวาคือ การปฏิบัติต้องมีตัวกรรมฐาน คือ กาย เวทนา จิต ธรรม^๓ หรือรูปกับนาม ซึ่งเป็นตัวถูกเพ่ง และตัวเพ่ง คือ อาตาปี สัมปชาโน สติมา^๔ และมีความรู้สึกตัวในการพิจารณารูปธรรมนามธรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ดังนั้น ความรู้สึกตัวในขณะที่ปฏิบัติมีมากเท่าไร ก็ได้อารมณ์ปัจจุบันมากขึ้นเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ การฝึกสติให้มีความคมกล้าด้วยการระลึกความรู้สึกตัวอยู่ในขณะปัจจุบันจึงเป็นหัวใจสำคัญของวิธีการปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม”

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหลักการและวิธีการปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ตามแนวอาจารย์แนบ มหานิรานนธ์ ว่ามีหลักการและวิธีการรวมทั้งขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างไร และเพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้วิธีการปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ตามแนว

^๓ ม.ม.อ. (ไทย) ๑/๑๐/๓๖๔.

^๔ ม.ม.อ. (ไทย) ๑/๑๐/๓๗๐.

อาจารย์แนบ มหานีรานนท์ ของวัดสันติวัน ซึ่งเป็นวิธีการปฏิบัติที่ใช้อยู่ในปัจจุบันว่ามีความเหมือน ความแตกต่างหรือมีความสอดคล้องกันมากน้อยเพียงไร กับหลักการปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็น สิ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งกับการหาคำตอบของประเด็นปัญหาดังกล่าว

๑.๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลัก “รูป-นาม” ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ตามแนวอาจารย์แนบ มหานีรานนท์

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้วิธีปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ตามแนวอาจารย์แนบ มหานีรานนท์ ของวัดสันติวัน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ต้องการทราบ ความหมาย ประเภท ลักษณะของ “รูป-นาม” ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท ว่ามีอย่างไร

๑.๔.๒ ต้องการทราบวิธีการปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ตามแนวอาจารย์แนบ มหานีรานนท์ ว่ามีวิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างไร

๑.๔.๓ ต้องการทราบการประยุกต์ใช้วิธีปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ตามแนวอาจารย์แนบ มหานีรานนท์ ของวัดสันติวัน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ว่ามีหลักการ และวิธีการปฏิบัติอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านคัมภีร์ มีดังนี้

๑) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลัก “รูป-นาม” ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา และงานเขียนของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับวิธีการปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ในพระพุทธศาสนาเถรวาทและวิธีการปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ตามแนวอาจารย์แนบ มหานีรานนท์ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา มีดังนี้

ศึกษาแนวทางการปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ตามแนวอาจารย์แนบ มหานิรานนท์ รวมทั้งศึกษาการประยุกต์ใช้วิธีการปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ตามแนวอาจารย์แนบ มหานิรานนท์ของวัดสันติวัน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งที่ ๑ วัดสันติวัน ตำบลบึงพระ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เลขที่ ๒๘๙/๒ หมู่ ๓ ตำบลบึงพระ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ศึกษาเลือกสัมภาษณ์กับพระวิปัสสนาจารย์ พระสงฆ์และฆราวาส ผู้ปฏิบัติในสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด แห่งที่ ๑ วัดสันติวัน ตำบลบึงพระ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวนทั้งหมด ๑๒ รูป/คน แยกเป็นดังนี้

๑) พระสงฆ์ จำนวน ๔ รูป

๒) แม่ชีผู้ปฏิบัติกรรมฐาน จำนวน ๘ คน

๑.๕ คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

รูป หมายถึง ธรรมชาติที่ไม่รู้อารมณ์ เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นในเบื้องต้น ตั้งอยู่ในท่ามกลาง และเสื่อมสลายไปในที่สุด

นาม หมายถึง ธรรมชาติของจิตที่รับรู้อารมณ์ต่างๆ ที่เกิดจากการกระทบกันของผัสสะ ซึ่งทำให้เกิดความรู้แจ้งในสิ่งทั้งปวง

วิปัสสนากัมมัฏฐาน หมายถึง การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดการรู้แจ้งแทงตลอดในสรรพสิ่งทั้งปวงและมองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

วิธีการปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” หมายถึง การปฏิบัติกรรมฐานที่ใช้สติตามกำหนดรู้สภาวะธรรมของ “รูป-นาม” ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดปัญญา

สติ หมายถึง ธรรมชาติที่ระลึกอารมณ์

สัมปชัญญะ หมายถึง ความรู้ตัว, ความรู้ตัวทั่วพร้อมในขณะปัจจุบันที่กำลังปรากฏ

อาจารย์แนบ มหานิรานนท์ หมายถึง ศิษย์เอกของพระอาจารย์ภททันตวิลาส ที่ได้รับการถ่ายทอดแนวทางการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแล้วนำมาเผยแพร่ให้กับนักปฏิบัติในเมืองไทย โดยเฉพาะวิธีการปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม”

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม เอกสารวิชาการ รวมทั้งรายงาน การวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ

อาจารย์แนบ มหานีรานนนท์ ได้กล่าวว่า โดยหลักการแล้ว คำว่า “วิปัสสนา” เป็นชื่อของ ปัญญา มีปัญญาชนิดหนึ่งที่ชื่อว่า ปัญญา ปัญญาที่รู้ว่า นามรูปไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่มีสาระ ไม่มีแก่นสาร ไม่มีตัวตน รู้แบบนี้อันใดอันหนึ่งก็แล้วแต่ ปัญญาที่รู้แบบนี้เรียกว่า วิปัสสนา^๕

อาจารย์แนบ มหานีรานนนท์ ได้กล่าวไว้อีกว่า วิปัสสนาเป็นชื่อของปัญญาที่เห็นนามรูป ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ที่เรียกว่า เห็นไตรลักษณ์ ไม่ใช่เห็นพระพุทธรูปเจ้า,พระอินทร์,พระพรหม เห็นนรก,เห็นสวรรค์หรือเห็นอะไรอื่นๆ ก็ตามที่นอกเหนือจากนี้ การรู้การเห็นเช่นนั้นไม่ชื่อว่า วิปัสสนา แต่อาจเห็นได้ด้วยอำนาจของสมาธิ^๖

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต.) ได้กล่าวไว้ในหนังสือสัมมาสมาธิและสมาธิแบบพุทธ มีใจความว่า วิปัสสนามีวิธีปฏิบัติสำคัญที่เรียกว่า สติปัฏฐานคือ การเอาสติมาใช้ในการที่จะกำหนด อารมณ์ต่างๆ หรือตามดูสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นไปในชีวิตจิตใจของเรา เอาสติจับอริยาบถให้ทันหมดแล้วส่งไปให้ ปัญญาพิจารณา สติกับปัญญาทำงานคู่กัน (ปัญญาในที่นี้เรียกว่าสัมปชัญญะ) ขอเปรียบเทียบให้ฟัง เหมือนกับตาเรานี้เป็นปัญญาเราจะมองเห็นอะไรสิ่งนั้นต้องอยู่หน้าเรา ถ้าสิ่งนั้นล่องลอยไปก็มองไม่ได้ ปัญญาก็ต้องมองสิ่งที่อยู่ต่อหน้าจิต สิ่งนั้นจะอยู่ต่อหน้าจิตได้อย่างไรก็ต้องจับหรือกำกับไว้ก็คือสติ สติจับสิ่งนั้นไว้ต่อหน้าแล้วปัญญาก็เหมือนตาที่มองเห็น^๗

พระเทพสิทธิมุนี (โชดก ญาณสิทธิ ป.ธ.๙) ได้กล่าวไว้ในหนังสือวิปัสสนาญาณโสภณ มีใจความว่า วิปัสสนาภาวนาแปลว่าการเจริญวิปัสสนา คำว่า วิปัสสนา แปลว่า รู้แจ้งรู้วิเศษ หรือ เห็นแจ้ง เห็นวิเศษ เป็นชื่อของปัญญา ได้แก่ปัญญารู้แจ้งปัจจุบัน รูปนาม พระไตรลักษณ์ มรรค ผล นิพพานนี้ เป็นความหมายอย่างย่อๆ ถ้าจะว่าความหมายอย่างกลาง ได้แก่ปัญญาที่รู้แจ้ง ซึ่งวิสุทธิ ๗ มีศีลวิสุทธิ เป็นต้น ถ้าจะว่าโดยความหมายอย่างละเอียดได้แก่ ปัญญาที่รู้แจ้ง วิปัสสนาญาณ ๑๖ มีนามรูปปริเฉทญาณ เป็นต้น มีปัจจเวกขณญาณเป็นปริโยสาน^๘

^๕ แนบ มหานีรานนนท์, การแนะนำแนวทางการปฏิบัติวิปัสสนาวิสุทธิ ๗, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : หจก.ทิพย์วิสุทธิ), ๒๕๕๓, หน้า ๑๒.

^๖ อาจารย์แนบ มหานีรานนนท์, หลักของวิปัสสนาโดยสังเขป และหลักปฏิบัติ ๑๕ ข้อ สำหรับผู้เริ่ม เข้ากรรมฐาน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท วี. อินเตอร์ พรินท์ จำกัด), ๒๕๕๐, หน้า ๖.

^๗ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), สัมมาสมาธิและสมาธิแบบพุทธ , (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมสภาและ สถาบันหนังสือธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐๖.

^๘ พระเทพสิทธิมุนี, วิปัสสนาญาณโสภณ, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ กุณมอร์นิ่งและวันเวิลด์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐๘.

พระพุทธโฆสเถระ กล่าวไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค มีใจความว่า การเห็นนามและรูปตามความเป็นจริงซึ่งครอบงำสัตว์ตถะสัญญา (คือความสำคัญหมายรู้ว่ามีสัตว์) เสียได้ แล้วตั้งอยู่ในภูมิที่ไม่ลุ่มหลงของโยคาวจรผู้กำหนดรู้นามและรูปโดยนัยต่างๆ ดังกล่าวนี้นี้ พึงทราบว่าเป็นทิวฏฐิวิสุทธิ (ความเห็นบริสุทธิ์) แม้คำว่านามรูปปฏิจจกัน การกำหนดรู้นามรูปก็ดี คำว่า นามรูปปริมณฑญาณ ปัญญาที่กำหนดรู้รูปนามก็ดี เป็นชื่อของการเห็นนามรูปตามความเป็นจริงนี้เหมือนกัน^๙

พระโสภณมหาเถระ (มหาศีลยาตอ) กล่าวไว้ในหนังสือวิปัสสนานัย เล่ม ๑. มีใจความว่า การหยั่งเห็นลักษณะของรูปนามแต่ละอย่างและลักษณะทั่วไป คือ ไตรลักษณ์จัดเป็นสัมมาทิฐิ ความดำริชอบเป็นสัมมาสังกัปปะ ความเพียรชอบเป็นสัมมาวายามะ การระลึกรู้ชอบเป็นสัมมาสติ ความตั้งมั่นชอบเป็นสัมมาสมาธิ การไม่ล่วงละเมิดทางวาจาจากการพูดเท็จ เป็นต้น ในขณะที่ปฏิบัติธรรมเป็นสัมมาวาจา การไม่ล่วงละเมิดทางกายจากการฆ่าสัตว์ เป็นต้น เป็นสัมมากรรมันตะ การไม่ล่วงละเมิดทางกายและวาจาซึ่งเกี่ยวกับการเลี้ยวซีกเป็นสัมมาอาชีวะ การเจริญสติระลึกรู้ปัจจุบันอันประกอบด้วย อมรรคมืองค์ ๘ เหล่านี้จัดเป็นภาวนากิจ คือการเจริญมรรคสัง^{๑๐}

พระโสภณมหาเถระ (มหาศีลยาตอ) กล่าวไว้ในหนังสือ วิปัสสนานัย เล่ม ๒ มีใจความว่า ในบางขณะผู้ปฏิบัติธรรมยังเข้าใจอุปาทายรูป (รูปละเอียดที่อาศัยรูปหยาบเกิดขึ้น) เป็นต้นว่าสีเป็นสิ่งที่ถูกเห็นและจักขุประสาทเป็นรูปใสที่เห็นสีได้ เสียงเป็นสิ่งที่ถูกได้ยินและโสตประสาทเป็นรูปใสที่ได้ยินเสียง กลิ่นเป็นสิ่งที่ถูกรับรู้ และฐานประสาทเป็นรูปใสที่ดมกลิ่น รสเป็นสิ่งที่ถูกรับรู้และชีวหาประสาทเป็นรูปใสที่ลิ้มรส เย็น ร้อน อ่อน แข็ง หย่อน ดิ่ง เป็นสิ่งที่ถูกกระทบสัมผัสและกายประสาทเป็นรูปใสที่กระทบสัมผัสความเย็นร้อน เป็นต้น หทัยวัตถุเป็นทิวฏฐิของควมณีกคิด^{๑๑}

พระโสภณมหาเถระ (มหาศีลยาตอ) ได้กล่าวสรุปไว้ในหนังสือมหาสติปัฏฐานสูตรว่า “การเจริญสตินับเป็นอุบายวิธีการดับทุกข์ด้วยการระลึกรู้สภาวะธรรมปัจจุบันอันมีกายและใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ ไม่พึงยึดมั่น เมื่อบุคคลรู้ร่างกายและใจนี้ดำรงอยู่ชั่วขณะตามเหตุตามปัจจัยโดยไม่มีรูปร่างถาวรที่ยึดถือได้ว่าเป็นเราเป็นเขา เป็นบุรุษเป็นสตรี เมื่อนั้นก็จะมีปัญญาหยั่งเห็นธรรมชาติอันแท้จริงของกายและใจที่มีสภาพ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน จิตของเขาย่อมเป็นอิสระจากความทุกข์และกิเลสได้อย่างแท้จริง”^{๑๒}

^๙ พระพุทธโฆสเถระ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ธนาเพลส จำกัด), หน้า ๙๗๗-๙๗๘.

^{๑๐} พระโสภณมหาเถระ (มหาศีลยาตอ) วจนา, วิปัสสนานัย เล่ม ๑, (นครปฐม : โรงพิมพ์ทางหุ่นส่วน จำกัด ซีเอไอ เซ็นเตอร์ จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๓๐๑.

^{๑๑} พระโสภณมหาเถระ (มหาศีลยาตอ) วจนา, วิปัสสนานัย เล่ม ๒, (นครปฐม : โรงพิมพ์ทางหุ่นส่วน จำกัด ซีเอไอ เซ็นเตอร์ จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๘๐.

^{๑๒} พระโสภณมหาเถระ (มหาศีลยาตอ), มหาสติปัฏฐานสูตร ทางสู่พระนิพพาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทางหุ่นส่วนจำกัดไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๖๗.

พระภัททันตะ อาสภเถระ ได้กล่าวสรุปถึงองค์ประกอบหรือหัวใจสำคัญของสติปัฏฐาน ๔ ไว้ในหนังสือการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ความว่า “องค์ประกอบหรือหัวใจสำคัญของสติปัฏฐาน ๔ นั้น คือ อาตปปี สมปะชาโน สติมา ซึ่งมีหน้าที่ คือ อาตปปี (วิริยะ) ทำหน้าที่เพียรพยายาม ตั้งใจใส่เอาใจใส่ มีโยนิโสมนสิการตามกำหนดสภาวการณ์ต่างๆ สติมา (สติ) ทำหน้าที่กำหนดไม่ให้คลาดเคลื่อนจากปัจจุบันอารมณ์ ไม่ปล่อยหลงลืม และมีสมาธิเป็นองค์ประกอบร่วมด้วย สมปะชาโน (สัมปชัญญะ) ทำหน้าที่กำหนดรู้การเกิดดับของรูปนามสังขาร มีความรู้ความเข้าใจสภาวการณ์นั้นตามความเป็นจริง เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา สรุปรวมเป็นองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ทำหน้าที่กำหนดปัจจุบันอารมณ์ การกำหนดแต่ละครั้งเป็นการกัฏฐกร่อนบั่นทอนกิเลสที่เกาะกุมจิตใจที่ละนิดทีละน้อย เรียกว่า “กร่อนทีละนิดกัฏฐที่ละหน้อย” กิเลสจะค่อยๆ เบาบางจางไปในที่สุด องค์ประกอบทั้ง ๔ นี้ เกิดขึ้นพร้อมกันและดับไปพร้อมกัน”^{๑๓}

พระคันธสาราภังค์ ได้กล่าวสรุปถึงการเจริญสติปัฏฐานในหนังสือการเจริญสติปัฏฐาน มีใจความว่า “การเจริญสติปัฏฐาน คือ การมีสติจดจ่ออย่างต่อเนื่องตามรู้เท่าทันอาการต่างๆ ที่กำลังเกิดอยู่ในกายกับจิตตามความเป็นจริง รู้เท่าทันปัจจุบันอารมณ์ได้โดยละเอียดไม่ขาดช่วง ไม่ลืมกำหนดรู้อารมณ์ที่ปรากฏทางทวารทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เมื่อมีรูปกระทบที่ตา มีเสียงกระทบที่หู มีกลิ่นกระทบที่จมูก มีรสกระทบที่ลิ้น มีสัมผัสกระทบที่กาย มีความคิดเกิดที่ใจก็สามารถตามรู้เท่าทันปัจจุบันอารมณ์ได้ เพื่อก่อให้เกิดวิปัสสนาปัญญาที่รู้แจ้งไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ผู้ที่ต้องการรู้แจ้งไตรลักษณ์ต้องมีธรรมที่สนับสนุน ๔ อย่าง คือ วิริยะ สติ สมาธิและปัญญาจึงจะได้รับผลของการเจริญสติปัฏฐาน คือกำจัดอวิชชาและโมหันธ์ในโลก คือ อุปาทานขันธได้”^{๑๔}

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิธีการปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ที่ผู้วิจัยได้ค้นพบนั้น มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักในการปฏิบัติวิปัสสนาดังนี้ คือ

พระมหาสุเรศ สุเรโส (แจ่มแจ้ง) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์วิธีการกำหนดรูปนามในอิริยาบถปัพพะในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา” พบว่า “รูป คือ กาย สิ่งที่เป็นรูปร่าง จับต้องได้ นาม ได้แก่ จิต และเจตสิก การกำหนดรูปนามต้องอาศัยสติ คือ ระลึกรสภาวะที่กำลังปรากฏ ลักษณะโดยเฉพาะของแต่ละรูป แต่ละนามไม่เหมือนกัน รูปเดินจะมีลักษณะแข็งหรืออ่อน เป็นต้น เห็นนามจะมีลักษณะรู้สึ ได้ยินนึกคิดรู้เรื่องราวต่างๆ เป็นต้น แต่สามัญลักษณะ คือ ลักษณะโดยทั่วไปเหมือนกันทุกรูปนาม ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เมื่อรู้สภาวะธรรมตามความเป็นจริงย่อมสามารถละความยึดมั่นถือมั่นอุปาทานขันธ ๕”^{๑๕}

^{๑๓} พระภัททันตะอาสภเถระ, การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๔๕.

^{๑๔} พระคันธสาราภังค์, การเจริญสติปัฏฐาน, (ลำปาง : โรงพิมพ์จิตวัฒนาการพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๖๕.

^{๑๕} พระมหาสุเรศ สุเรโส (แจ่มแจ้ง), “การศึกษาวิเคราะห์วิธีการกำหนดรูปนามในอิริยาบถปัพพะในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า บทคัดย่อ.

พระครูสุนทรสุตสาร (พยุ่ง กตปุญโญ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์ชั้น ๕ อันเป็น ภูมิของวิปัสสนาเฉพาะกรณีการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ๗ เดือน พบว่า ชั้น ๕ ตามที่ทราบกันว่า รูป-นาม นั้น เป็นคนละส่วนกัน มีเกิดแล้วก็มีดับบังคับบัญชาอะไรไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติ ผู้สามารถ นำชั้น ๕ มาเป็นนาวาเพื่อจะพาให้ถึงฝั่งพระนิพพานได้ตามปรารถนาสมดังคำที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า สนฺทิลฺลิกโก (ผู้ปฏิบัติพึงเห็นได้ด้วยตนเอง) ปจฺจตฺต เวทิตพฺโพ วิญญูหิตติ (วิญญูชนพึงรู้ได้เฉพาะตน)^{๑๖}

พระครูอนุกุลกัลยาณกิจ (วิชัย วชิรญาณโณ) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาบุญจิตกัมมตาญาณในการ ปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔ เฉพาะกรณีการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ๗ เดือน” ในกายานุปัสสนาหมวดธาตุมนสิการบรรพ ได้แก่ การพิจารณาถูกรูปว่าเป็นเพียงกองรูป ผู้ปฏิบัติ ต้องพยายามกำหนดพิจารณาธาตุว่ามี ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม อยู่ในกาย ตั้งอยู่โดยอาการ อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ยืนเกิดขึ้นทรงตัวอยู่ได้ เพราะอำนาจของการตั้งการค้ำจุนของธาตุลม ให้รู้เพียงว่า กำลังยืนอยู่ รู้อาการยืน ก็คือการกำหนด ธาตุลม^{๑๗}

นันทพล โรจนโกศล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องชั้น ๕ กับการบรรลุ ธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท” จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนา สามารถสงเคราะห์ลงในชั้น ๕ ได้ดังนี้ พระนิพพานจัดเป็นชั้นวิมุตติ เพราะพ้นจากความยึดมั่นถือมั่น ในชั้น ๕ ส่วนธรรมอื่น ๆ ที่เหลือสงเคราะห์ลงในชั้น ๕ สำหรับชั้น ๕ ของสิ่งมีชีวิตทั้งหลายนั้น แต่ละชั้นปฏิบัติการร่วมกันมิได้แยกออกจากกันเป็นอิสระ แต่ละชั้นล้วนเป็นเหตุปัจจัยซึ่งกันและกัน โดยมีผัสสะซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังขารชั้น เป็นเหตุปัจจัยสำคัญทำให้นามชั้น ๔ ปรากฏชัด และทำให้ ชั้น ๕ ปรากฏอยู่ร่วมกันได้ อนึ่ง ชั้น ๕ จัดเป็นหลักธรรมปฐมภูมิและเป็นหลักธรรมที่สำคัญ ในพระพุทธศาสนา ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเคยนำหลักธรรมหมวดนี้ไปปฏิเสธแนวคิดอิสสรนิมานวาท ซึ่งมีความเชื่อว่าสิ่งมีชีวิตและสรรพสิ่งทั้งปวงในโลกถูกเนรมิตสร้างสรรค์โดยพระอิศวรหรือพรหม ในศาสนาฮินดู ซึ่งแท้ที่จริงแล้วสิ่งมีชีวิตเป็นเพียงรูปกับนามที่ประกอบกันเป็นชีวิต ที่เรียกว่า ชั้น ๕ นั้นเอง^{๑๘}

^{๑๖} พระครูสุนทรสุตสาร (พยุ่ง กตปุญโญ), “ศึกษาวิเคราะห์ชั้น ๕ อันเป็นภูมิของวิปัสสนาเฉพาะกรณี การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ๗ เดือน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๑. หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๗} พระครูอนุกุลกัลยาณกิจ (วิชัย วชิรญาณโณ), “ศึกษาบุญจิตกัมมตาญาณในการปฏิบัติวิปัสสนาตามหลัก สติปัฏฐาน ๔ เฉพาะกรณีการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ๗ เดือน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า บทคัดย่อ.

^{๑๘} นันทพล โรจนโกศล, “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องชั้น ๕ ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า บทคัดย่อ.

จิรโชติ สวงนปิยะพันธ์ ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาผัสสะเจตสิกกับการปฏิบัติวิปัสสนาเฉพาะการปฏิบัติวิปัสสนากาวนา ๗ เดือน”, พบว่า การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานด้วยหลักการเจริญสติปัฏฐาน ๔ คือ กาย เวทนา จิต ธรรม โดยการเพียรระลึกที่ผัสสะเจตสิกเมื่อกระทบอารมณ์ ๖ ชนิด มีรูปธรรม ๕ คือ การเห็น ๑ การได้ยิน ๑ การได้กลิ่น ๑ การสัมผัสรสอาหาร ๑ การสัมผัสทางกาย ๑ และมีนามธรรม ๑ คือ การรับรู้ทางใจในขณะปัจจุบันที่กระทบอยู่นั้นๆ คือการกำหนดรู้ในอาการของวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน ๔ นั้นเอง^{๑๙}

พระสมเกียรติ ปริณญาโณ (เพชรอริยวงศ์) กล่าวถึงเรื่องปัญญา ไว้ในงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเรื่อง ตถตาในพระคัมภีร์ของท่านพุทธทาสภิกขุ” สรุปความได้ว่า วิปัสสนาปัญญาเป็นเครื่องละกิเลส เป็นวิธีเดียวที่จะนำไปสู่ความรอบรู้ครบถ้วนในกฎธรรมชาติดูเห็นตถตาหรือเห็นไตรลักษณ์ คือ ลักษณะของสังขารทั้งปวง ไม่เที่ยง เป็นทุกข์เป็นอนัตตา ทำให้ชำนาญรู้ให้ทันอารมณ์ รู้แจ้งแทงตลอด ให้ได้ทั้งด้านปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ^{๒๐}

พระมหาญาณทัสสน์ ฉพภิกขุ (วงศ์กำภู) ได้กล่าวถึงเรื่องรูปนามไว้ในงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาสภาวะรูปนามในการปฏิบัติในหมวดสัมปชัญญะบรรพในสติปัฏฐานสูตร” พบว่า สภาวะของรูปในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง สภาวะที่มีความแตกดับไป มีการสลายแปรปรวนเป็นลักษณะ มีการแยกออกจากกันได้เป็นกิจ มีความเป็นอภัยกตธรรมหรือมีความไม่รู้อารมณ์เป็นอาการปรากฏในปัญญาของบัณฑิตทั้งหลาย และมีวิญญาณเป็นเหตุไถ่ ส่วนสภาวะของนามในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง สภาวะของจิตมีการน้อมเข้าไปสู่อารมณ์เป็นลักษณะ มีการประกอบกับวิญญาณและประกอบกันเองโดยอาการที่เป็นเอกุปาทตาเป็นต้น เป็นกิจ มีการไม่แยกกันกับจิตเป็นอาการปรากฏในปัญญาของบัณฑิตทั้งหลาย และมีวิญญาณเป็นเหตุไถ่ในขั้นทั้ง ๕ รูปชั้น เป็นรูป เวทนาชั้น สัญญาชั้น สังขารชั้น และวิญญาณชั้น เป็นนาม ในการปฏิบัติวิปัสสนากาวนาตามหมวดสัมปชัญญะบรรพนั้น อาการที่ปรากฏทางกายทั้งหมด เช่นอาการคู้ เหยียด แล เหลียวเป็นต้น จัดเป็นรูปสภาวะที่เข้าไปรับรู้อาการคู้ เหยียด แล เหลียวนั้นๆ เรียกว่านาม ทั้งรูปและนามนี้ล้วนตั้งอยู่ในกฎไตรลักษณ์ คือความไม่เที่ยงเป็นทุกข์ เป็นอนัตตา

การเห็นสภาวะรูปและนามที่เกิดขึ้นดังที่กล่าวมานี้ เป็นการเห็นที่เกิดในการปฏิบัติวิปัสสนาในหมวดสัมปชัญญะบรรพ ผู้ปฏิบัติจะพิจารณารู้สภาวะธรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงซึ่งสภาวะธรรมเหล่านี้จะปรากฏเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป และเป็นการกำหนดรู้สภาวะธรรม

^{๑๙} จิรโชติ สวงนปิยะพันธ์, “ศึกษาผัสสะเจตสิกกับการปฏิบัติวิปัสสนาเฉพาะการปฏิบัติวิปัสสนากาวนา ๗ เดือน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า (ก).

^{๒๐} พระสมเกียรติ ปริณญาโณ (เพชรอริยวงศ์), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเรื่อง ‘ตถตา’ ตามพระคัมภีร์ของท่านพุทธทาส”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า (ก).

ที่เกิดขึ้นจากสมาธิหรือวิปัสสนาญาณตามลำดับขั้นของวิปัสสนาญาณทั้ง ๑๖ ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติขั้นนั้นมีจิตบริสุทธิ์เป็นขั้นๆ ไปจนถึงการบรรลุมรรค ผล นิพพานในที่สุด^{๒๑}

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ตามแนวอาจารย์แนบ มหานิรานนทน์นั้น เป็นการปฏิบัติวิปัสสนามีความมุ่งหมายเพื่อการฝึกสติโดยตรงเพื่อให้จิตเกิดสมาธิและมีความตั้งมั่นในอารมณ์ที่กำหนด โดยอาศัยสภาวะธรรมเกิดขึ้นในปัจจุบันเพื่อนำมาใช้เป็นอารมณ์ในการกำหนด ซึ่งเป็นการทำให้จิตมีความสามารถในการพิจารณาสิ่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริงและเพื่อให้เกิดปัญญาที่เกื้อกูลต่อการบรรลุธรรมได้ ในปัจจุบันชาติ ที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้และเข้าถึงได้ โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ส่วนจะกำหนดอย่างไรมันย่อมขึ้นอยู่กับสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นในขณะนั้น อันเป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาวิธีการปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ประสงค์จะเข้าสู่แนวทางของการปฏิบัติที่ถูกต้องและเพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันของแต่ละบุคคลต่อไป

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

๑.๗.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) โดยมีขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

๑) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับหลักปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ในพระไตรปิฎก รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒) ศึกษาถึงวิธีการปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ตามแนวอาจารย์แนบ มหานิรานนทน์

๓) ศึกษาถึงการประยุกต์ใช้วิธีการปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ตามแนวอาจารย์แนบ มหานิรานนทน์ ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพิษณุโลก แห่งที่ ๑ วัดสันติวัน อำเภอมะนัง จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อสนับสนุนข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้

๑.๗.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้วิธีปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด

^{๒๑} พระมหาญาณทัสสน์ ฉนฺทโก (วงศ์กำภู), “ศึกษาสภาวะรูปนามในการปฏิบัติในหมวดสัมปชัญญะบรรพในสติปัฏฐานสูตร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔). หน้า ๑๐๓.

“รูป-นาม” ตามแนวอาจารย์แนบ มหานีรานนท์ ของวัดสันติวัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติและผลของการปฏิบัติที่เกิดขึ้น

๑.๗.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

๑) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร คือ พระไตรปิฎก, วิทยานิพนธ์, เอกสารวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

๒) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระครูสันติจันทคุณ (หลวงพ่อบุญมี จันทูปโม) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพิษณุโลก แห่งที่ ๑ พระวิปัสสนาจารย์พร้อมทั้งกลุ่มแม่ชีผู้ปฏิบัติธรรม ณ วัดสันติวัน : เลขที่ ๒๘๙/๒ หมู่ ๓ ตำบลบึงพระ อำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก

๑.๗.๔ การสรุปวิเคราะห์

รวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ และรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) สรุปและเขียนรายงานการวิจัยรวมทั้งข้อเสนอแนะ

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบหลัก “รูป-นาม” ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๒ ทำให้ทราบวิธีการปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ตามแนวอาจารย์แนบ มหานีรานนท์

๑.๘.๓ ทำให้ทราบการประยุกต์ใช้วิธีปฏิบัติกรรมฐานแบบกำหนด “รูป-นาม” ตามแนวอาจารย์แนบ มหานีรานนท์ ของวัดสันติวัน อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก